

Nr 374

Av herr Nyberg, om åtgärder mot den ökande brottsligheten.

Brottsligheten har sedan länge och särskilt under den senaste tiden visat en påtaglig ökning i vårt land. En skrämmande bild av utvecklingen ges i statsverkspropositionen bil. 4: Justitiedepartementet, där det bl. a. meddelas att antalet strafflagsbrott ökat från 259 176 år 1957 till 410 904 år 1966. Ser man till antalet mord och dråp har en ökning skett med över 5 000 sedan 1957. Under tiden 1 januari—1 november 1967 ökade antalet brottsbalksbrott med omkring 21 000 eller med 6,6 procent jämfört med motsvarande period år 1966. Samtidigt har upplärningsprocenten minskat, nämligen från 34 procent år 1957 till 32,7 procent 1966. Praktiskt taget alla föreliggande siffror på detta område visar en negativ utveckling.

Mot denna bakgrund har kampen mot brottsligheten mer och mer kommit att framstå som ett av de största problem som samhället har att ta ställning till. Det har också i olika sammanhang blivit uppmärksammat. Ett flertal framställningar har gjorts i riksdagen och i andra instanser för att få fram effektiva åtgärder. Ett flertal sådana har också vidtagits. Erfarenheterna har emellertid visat, att de icke varit tillräckliga. Trots vidgad upplysningsverksamhet, lagstiftningsåtgärder av olika slag, förstärkt polisbevakning etc. har brottsligheten fortsatt att öka. Vi befinner oss i dag i ett sådant läge, att det tydligen behövs verkliga kraftinsatser för att åstadkomma en gynnsammare utveckling.

Frågan om hur en ändring till det bättre skall kunna åstadkommas är emellertid svår att besvara. Ökningen av brottsligheten beror på en rad olika faktorer. Att här söka bedöma dem alla och deras olika verkningar är icke möjligt och skall icke heller göras. Att den kriminologiska forskningen har en mycket stor uppgift att fylla bör emellertid framhållas. För att få till stånd en effektiv kamp mot brottsligheten måste man känna till dess orsaker och ha möjlighet att avgöra vilka behandlingsmetoder som lättast och snabbast kan leda till en förbättring. I den mån forskningen på detta område förstärks och får större resurser till sitt förfogande måste det alltså hälsas med tillfredsställelse.

I detta sammanhang bör framhållas, att den ökande brottsligheten icke är någon för vårt land speciell utveckling. Den framstår som ett allt svårare problem i flera andra länder. Kravet på motåtgärder är sålunda icke heller någon speciellt svensk företeelse. Tvärtom kan man konstatera, att samma krav föreligger i flera andra länder; utan överdrift kan påstås att *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 4 saml. Nr 374—377*

man här har att göra med problem av internationell räckvidd. Det samarbete som förekommer mellan polisväsendet i olika länder talar här sitt tydliga språk.

Den uppmärksamhet som denna fråga rönt i vårt land har bl. a. lett till att ett flertal kommittéer tillsatts för att direkt eller indirekt utreda vissa sidor av de föreliggande problemen. Här skall endast erinras om några av dessa. Missbruket av narkotika har gett medicinalstyrelsen anledning tillsätta den s. k. narkomanvårdskommittén, vars hittills avgivna betänkanden också föranlett proposition till årets riksdag. Undersökning pågår genom medicinalstyrelsens försorg angående barnmisshandeln. Det tilltagande missbruket av alkohol — en av de svåraste orsakerna till brottsligheten i synnerhet bland ungdomen — har gett anledning till att alkoholpolitiska kommittén tillkallats. En särskild kommitté utreder frågan om förbättrad lagstiftning mot trafiknykterhetsbrott. Ett samarbetsorgan för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten har också tillsatts, och vidare arbetar en kommitté med uppgift att undersöka ungdomsbrottsklientelet. I nära anslutning till dessa utredningsuppgifter arbetar kommittén för utredning av frågan angående lagstiftningen om behandlingen i fångvårdsanstalt.

Vad man emellertid saknar är en brett lagd utredning angående hela det problemkomplex, som här föreligger. En sådan synes vara av behovet påkallad. Man kan möjligen invända, att en sådan stor utredning skulle få vissa svårigheter att arbeta med hänsyn till de detaljutredningar som pågår. Det torde emellertid finnas väsentliga uppgifter, som icke berörs av de sistnämnda. En viktig åtgärd torde vara att inhämta mera detaljerade uppgifter än f. n. synes vara fallet från andra länder beträffande där vidtagna åtgärder och undersöka i vilken mån de kan tillämpas även i vårt land. Hela den viktiga frågan om profylaktiska åtgärder synes också kunna bli grundligare penetrerad än hittills varit fallet. Vilka brottsförebyggande aktiviteter i samhället kan t. ex. bedömas ge de bästa resultaten och sålunda vara särskilt väl förtjänta av samhällets stöd? Den frågan synes icke vara tillräckligt klarlagd. Mycket torde också återstå att göra när det gäller att utreda de faktorer, som orsakar den stigande brottsligheten. Motsägande uppgifter och erfarenheter föreligger t. ex. i fråga om den dåliga filmens och litteraturens inverkan. En aktuell men icke tillräckligt klarlagd fråga är också hur den ofta diskuterade bristen på disciplin verkar när det gäller kriminalitet och asocialitet. Större klarhet vore också önskvärd beträffande den roll som våra massmedia kan spela på detta område. Effektiva insatser måste också göras för att stärka solidariteten med ordningsmakten. En utredning med de vittomfattande uppgifter som här antytts skulle med säkerhet bli ett värdefullt komplement till de kommittéer som redan är i arbete, och den skulle vidare — i varje fall på längre sikt — kunna få viktiga samordnande uppgifter. Det bör emellertid framhållas, att en utredning av här antytt slag givetvis icke skulle få verka

fördröjande på delreformer och punktvis insatta åtgärder av olika slag; den skulle tvärtom stimulera till sådana i den mån de kunde bedömas bli effektiva. Lämpligast synes vara att utredningen finge en parlamentarisk sammansättning med biträde av erforderlig expertis. Eventuellt skulle någon nu arbetande kommitté — t. ex. Samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten — kunna få vidgade direktiv och ges erforderlig parlamentarisk anknytning.

Det bör också framhållas, att tillsättandet av en sådan utredning redan från början skulle kunna få en värdefull psykologisk effekt. Vad den stora allmänheten i vårt land f. n. väntar på är att verkliga kraftåtgärder vidtas mot stigande kriminalitet och nedbusning. Vi står här inför en väsentlig trygghetsfråga — en fråga som i angelägenhetsgrad måste sättas bland de allra främsta.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att en parlamentarisk kommitté, kompletterad med erforderlig expertis, måtte tillsättas för att dels göra en allsidig utredning angående orsakerna till den ökande brottsligheten och dels utarbeta och framlägga de förslag till åtgärder, som utredningen kan föranleda.

Stockholm den 24 januari 1968

Olaus Nyberg (fp)
